

Het allereerste nummer van *TvZ* verscheen op 15 september 1890. We bestaan dus 125 jaar! Nannie Wiegman, directeur van het Florence Nightingale Instituut, neemt ons dit jaar mee door meer dan een eeuw verpleegkunde in Nederland. In deze aflevering:

125 jaar relatie tussen verpleegkundigen en artsen

'Je eigen stethoscoop, in leuke kleuren uitgevoerd', kopt een reclamecampagne van een bekend verpleegkundig tijdschrift. Aan dergelijke reclames kun je zien dat het verpleegkundig beroep in rap tempo professionaliseert. Ook de personeelsadvertenties spreken in dat opzicht boekdelen. De eisen die aan de huidige verpleegkundige gesteld worden liegen er niet om. Een moderne verpleegkundige moet technische hoogstandjes leveren en supergespecialiseerd zijn. Bovendien moet zij/hij kunnen leidinggeven, motiveren, plannen en stimuleren. En dat alles graag *evidence based*. De tijd waarin een verpleegkundige vooral beschaafd moest zijn, is definitief voorbij. Verpleegkundigen hebben hun eigen kocher en verbandschaar. De kleurige stethoscoop, het ultieme bewijs van medische kwaliteit, bungelt nonchalant uit de broekzak. Geen arts ziet dat als een bedreiging. De nieuwe verworvenheden zijn juist een teken van groeiende vakbekwaamheid.

Ongelijke verhoudingen

Bij de start van verpleging als beroep dacht men daar heel anders over. Medische instrumenten waren het unieke privilege van de medicus. Zij waren hét symbool van zijn autoriteit in het ziekenhuis. Vanuit die positie had de medicus alle belang bij goede verpleging. Vaderlijk ontfermde hij zich over het prille verpleegstersberoep. De ontwikkelingen binnen de verpleging zijn vooral in de vroege periode sterk beïnvloed door de ideeën van de medicus. De verpleegster was 'zijne brave hulpe bij dag en nacht'. In de samenstelling van de redactie van het *Tijdschrift voor Ziekenverpleging* was deze afhankelijkheidsrelatie goed merkbaar. Voor het aflezen van de thermometer, het uitrekenen van medicijnoplossingen, het assisteren bij operaties of het verbinden van grote wonden moest de medicus kunnen vertrouwen op betrouwbare assistentie. Medici zagen dit van meet af aan haarscherp in. Ze waren daarom de meest actieve pleitbezorgers voor goede opleidingen waarvan ieder ziekenhuis er binnen de kortst mogelijke

tijd ook een had. Bij deze opleidingen gaven de medici de lessen. In de meeste gevallen deden ze dat gratis en tussen hun eigen werkzaamheden door. Soms waren de medische docenten zo vaak afwezig, dat het ziekenhuis ertoe overging hen extra te betalen voor het lesgeven aan verpleegsters. De medici die de cursus verpleging gaven, schreven ook zelf de leerboeken en namen het examen af. Tot ver in de 20e eeuw was het voornamelijk de medische beroepsgroep die de richtlijnen voor het leven en werken van verpleegkundigen bepaalde. Daarna begonnen verpleegkundigen zelf hun aandeel in de beroepsvorming op te eisen, wat tot uiting kwam in de oprichting van beroepsorganisaties en vakbonden.

De kern van verpleging

Naarmate het werk in ziekenhuizen technischer werd, kregen medici het steeds drukker. Om die reden stootten ze geleidelijk meer taken af naar de verpleging. Zo begonnen handelingen als het geven van een injectie, het meten van de bloeddruk of het katheteriseren tot het terrein van verpleegkundigen te behoren. De medicus J. Wortman had het probleem in 1931 al haarscherp in de gaten. 'De ziekenverpleging is als het ware op sleeptouw genomen door de medische wetenschap, welke een technisch medisch karakter er aan gegeven heeft, en haar oorspronkelijk doel op den achtergrond gedrongen.' Hiermee legde Wortman de vinger op de zere plek. Want hoe medisch moet de verpleging eigenlijk zijn? En waar lag de grens tussen verpleegkundig en medisch handelen? Nog steeds zijn deze vragen actueel. Naarmate het verpleegkundig beroep zich verder ontwikkelt, neemt de medicalisering van het verpleegkundig beroep toe. Want 'cure' wordt nu eenmaal meer gewaardeerd dan 'care'. Of is dat aan het veranderen? De tijd zal het leren, maar het heeft in ieder geval z'n invloed op de verpleegkundige van morgen! ■

Het Florence Nightingale Instituut (FNI) is het kenniscentrum voor de geschiedenis van verpleging en verzorging. www.fni.nl - twitter @FNIinl

